

A Cél. — 1939. okt. Méhely Lajos: *A test és a lélek egysége*. A Magyar Nemzet hasábjain Lendvai Istvánnal folytatott vitájának tisztázásául kifejti a maga álláspontját: „a lélek nem egy különleges, anyagnélküli s testtől független lény, hanem az agykéreg idegsejtjeiben végbemenő biochemiai folyamatok összessége”. — Dec. Szőkefalvi Muzsnay Zoltán: *Két világnézet harca*. Az előbb említett vitához kapcsolódva az egységes, ellenmondásnélküli életszemlélet hasznáról értekezik.

Debreceni Szemle. — 1939. dec. Hankiss János: *A csodás elem*. Vizsgálja ennek a motívumnak szerepét a különböző költői műfajokban; lélektani alapját a csodás elemeknek; viszonyukat a különböző izmusokhoz. — Kardos Albert: *Csokonai és anyja, Petőfi és anyja*. A Füstbe ment teru ismert szakát veti egybe Csokonai egyik levelének ezzel a részével: „En, ha számkivetésbe küldődném, talán az anyámtól búcsúznám legkevesebb szókkal, sőt éppen némán”.

Deutsche Akademie. — 1939. dec. Ch. Bauschinger: *Das deutsche Buch in fremden Sprachen*. Az 1938. évben a németből fordított könyvek arányszáma csökkent Magyarországon. A lefordítandó könyvek megválogatása Husz debreceni professzor érdeme (?); a szépirodalmiak harmada nemzetközi íróké, másik harmad a legkönnyebb szórakoztató irodalom termése, a többi is inkább hatásvadászó, vagy legalább is cselekményben gazdag könyv. Legjelentősebb: Bruno Brehm két regénye, Fallada kötete. Ezek mellett néhány vallástudományi kötet, egy-két történeti-politikai mű került át magyar földre. A lélektan, orvostudomány és számtan egy-egy népszerűsítő munkával szerepel.

Egyetemes Philologiai Közlöny. — 1939. dec. Gulyás József: *Ismeretlen Petőfi-vers?* Az előző számban közölt francia fordítás magyar szövegének közzététele. Kár, hogy nem tud a már előbb megtörtént közlésről. — Eckhardt Sándor: *Egy régi magyar verstörredék*. Egy XVI. századi protestáns egyházi ének első versszakát találta a budapesti egyetemi könyvtár egyik incunabulumába belejegyezve.

Erdélyi Helikon. — 1939. nov. Kós Károly: *Találkozásaim Móricz Zsigmóddal*. Meleg sorok a hatvanadik évét betöltő Móricz Zsigmondról; személyes emlékek. — Kovács László: *Hevesi Sándor*. Nekrológ. — Dec. Vita Zsigmond: *Kuncz Aladár*. Gondosan megrajzolt arckép az emberről és íróról. — 1940. jan. Szenczei László: *Kisebbségben*. Kemény és komoly sorok Német László könyvéről. Végső megállapítása: „Ez a szellem és ez a modor nem lehet sem az irodalomtörténésszé, sem az esztétikusé, csupán egy oly emberé, aki elvesztette önmaga értékét”. — Kós Károly: *Néhány szó a fiatal írók valóság-irodalmához*. Szenczei László regényének kapcsán szigorú kritika a divatos falu-elképzelések ellen. Jellemző, hogy a kritika végső megállapítása mennyire hasonlít ugyanennek a Szenczeinek Némethről írt megállapításával: „Igazi, komoly, művelt emberhez ez az írómódszer nem méltó”.

Erdélyi Múzeum. — 1939. IV. György Lajos: *Rajka László élete és tudományos munkássága.* A nemrég elhunyt erdélyi tudós meleg méltatása. — Domokos Pál: *Zemlénny János kéziratos énekeskönyve.* Kora: a XVII. század közepe. Tartalma: néhány világi ének, búcsúztató és főképen egyházi ének. Szelleme katolikus. Sorkezdet: 102. Három éneket közöl. A versek előfordulását más kéziratokban és egykorú nyomatványokban igyekszik szemmel tartani; de — természetesen — sok el is kerüli figyelmét. (Pl. Jézus édes emlékezet már Hajnalnál!) — Valentiny Antal: *Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1938-ban.* A termés: 58 szépirodalmi, 70 tudományos, 39 vallásos, 22 tankönyv, 6 rendelet és törvény, 44 időszaki irodalom, 22 különfélek.

Északi Rokonaink. — 1939. I. Heporauta Akseli: *A finn-magyar kapcsolatok multjából.* 1847-ben veszi fel a fonalat, amikor Ingman Erik ellátogatott Magyarországra és erről útleírásában megemlékezett. Utal Hunfalvy Pál munkásságára; Donner, Krohn és Aspelin fáradozására; jelentős szerepe volt a rokon érzés elmélyítésében Blomstedt Oszkárnak; Jalava Antal csaknem egész életét ennek szentelte.

Győri Szemle. — 1939. 4. Lovas Elemér: *Szent Domonkos első győri fiai.* Az első adat 1270-ből való. Öt nevet ismerünk; a renház a vár építésének esett áldozatul. — Lengyel Alfréd: *XVII. századi magyarnyelvű levelek Győr szab. kir. város levéltárából.* (Közlések.)

Ifjúságirodalmi Figyelő. — 1939. I. Voinovich Géza: *Az ifjúsági irodalomról.* Nagyon találó és időszerű megállapítások az ifjúsági könyv értékének megállapításáról; áttekintése annak, hogy mi érdeklí az ifjúságot. — *Az ország területén 1938. okt. 1-től 1939. márc. 31-ig megjelent ifjúsági, illetőleg ifjúságot érdeklő könyvek jegyzéke.* (Kár, hogy nincs jelezve, hogy ítélt felőlük az Orsz. Közokt. Tanács Ifjúsági Irodalmi Bizottsága; így az iskolák nem tudhatják, beszerezhetik-e könyvtáraikba!)

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1939. 3. György Lajos: *A magyar regény előzményei.* (2.) Az úttörésnél hosszú ideig ledér szerelmes históriát láttak benne. Innen a vádak ellene. A műfaj szaporulása azonban egyre erősebb. Kazinczy véleménye: „Több szükség vagyon most a románokra, hogy azoknak olvasása által a szóllás és magaviselet durvasága kedvesebb ízlésre faragdjön“. Terjedésében nagy szerepe van a könyvkiadóknak. Elméleti első megállapítása nálunk Mándi Sámuelé. Később Balogh Sámuel nyilatkozik róla. A legmélyebb Bajza József fejtegetése. — Harasztly Gyula: *Erdélyi János irodalomszemlélete.* Gondosan vizsgálja mintáit és forrásait, azután pedig egybeállítja elveit és eredményeit. — Waldapfel Imre: *Jegyzetek a Zalán futásához.* A Hajna—Ete-epizódban Dugonics hatását véli felfedezni; Hadúr alakjában Herodotos-ból lát elemeket; végül Arpád és az ifjabb Kyros között talál párhuzamot. (A fejtegetés nem meggyőző!) — Adattár: *Lojális kuruc vers az 1741-iki országgyűlésről.* — *Kemény Zsigmond budai háza.* — *P. Szathmáry Károly naplója.* — *Kuruckori versek szerzői.* (Siralmas volt nekem... kezdetű Dobai Istváné; Vidámságát szívemnek... Visi Anna nevét viseli; Ne vess bár most... versfői Nemes János nevet adják.) — *Gyulai Pál Emlékszel-e című költeményének két kidolgozása.* — *Egy pataki kézirat iskoladrámai.* (Két darab ismeretlen és kiadatlan: Az ABC harcáról és a Komédia-játék.) — *A Mohács forrásának kérdéséhez.* (Kisfaludy Sándor hatása!) —

Hol vannak Lévainak Kazinczy Gáborhoz írt levelei? — 1939. 4. György Lajos: *A magyar regény előzményei.* (3.) A román név jellemzi az Abalót megelőző magyar elbeszélő irodalmat. Nem írták, hanem idegenből készítették. A fordítások nem törekszenek hűségre; sokszor torzítások. A fordítók névsora társadalmi rendjük szempontjából is édekes: táblabíró 9, föld-súr 8, főispán 1, superintendens 1, papok közül 10 katolikus, 12 ref., 2 evangélikus; tanár 8, ügyvéd 13, orvos 5, magasrangú katona 4, tisztviselő 14, különféle foglalkozású 11. — Haraszty Gyula: *Erdélyi János irodalomszemlélete.* (2.) Módszere és műfaji elgondolása; művelődési eszményei. — Fábíán István: *Vidám szépprózánk stílusának kialakulása.* Fáynál veszi fel a fonalat; érdekesen választja el ettől Kisfaludy Károly stílusát; szól Gaál és Kovács Pál stílusáról is. — Adattár: *Széchenyi István négy levele.* — *P. Szathmáry Károly naplója.* — Rákosi Jenő Zivuska Jenőhöz. — *Régi magyar Horatiusfordítók.* (Idéz Dugonicsból, Ajtay Józseftől, Latzka Ferentől, Fileő Jánostól, Döme Károlytól, Péteri Takáts Józseftől, Látzai Józseftől, Sárosy Gyulától, Kresznerics Ferentől, Melzer Károlytól, Horváth Istvántól, Horváth Elektől.) — *Mészáros Magyar Szekretáriusának forrásai.* (Husztai István, Khlosz Pál, de főleg a Batthyány-leveletár.)

Kalanga. — 11—12. Kázmér Ernő: *Asszimiláció a magyar irodalomban.* Farkas Gyula könyvének bírálata. — Kisbéry János: *Kosztolányiné Kosztolányiról.* Ismertetés. — 1940. Szőnyi Kálmán: *Németh László szerepe és VII. Gergely.* Alapmegállapítása: Gergely az egész kereszténységért emelte fel a kardot, Németh pedig az egész magyarságért, a magyarság sok millió szegényeiért.

Katolikus Szemle. — 1939. nov. Meskó Lajos: *A magyar nyelv védelmében.* Pintér Jenő kiadványainak bírálata. — Dec. Kósa János: *A magyar nemzeteseme.* Joó Tibor könyvének bírálata. Megállapítása: koncepciója helyes. de a részletek tévedéssel telvék.

Kelet Népe. — 1939. 11. Darvas József: *Emlékbeszéd József Attiláról.* A munkásság költője, de egyben az egész magyar szegénységé. — 1940. 1. Németh László: *Krlezsza Adyról.* A horvát író szerint: Ady különleges jelentősége nem az, hogy impresszionista módszerével a magyar álklasszikus, akadémikus korszaknak véget vetett, hanem hogy fájdalmas nagyvárosi snobizmusa s a magyar sors mongol mélységei közt az összefüggésnek művészi kifejezést adott.

Koszorú. — 1940. 1. Havas István: *Reviczky Gyula.* Ünnepi megemlékezés. — 2. Hegedüs Sándor: *Jókai.* Az oxfordi egyetemen felolvasott tanulmány.

Láthatár. — 1940. Vass László: *Négy város szerepe a felvidéki irodalomban.* Ez a négy város: Pozsony, Kassa, Komárom, Léva. — Sándor László: *Új magyar lírikusok csehül.* Straka és Hartl anthológiájának ismertetése. — 2. Jancsó Elemér: *Kristóf György:* Meleg és mégis komoly méltatása a hatvanesztendősi erdélyi tanárnak.

Magyar Középiskola. — 1940. 1. Mátrai János: *A piaristák Budán.* 1832-ben kapták meg az egyetemi gimnáziumot. 1851-ben vesztették el, de az intézettel egybekötött elemi iskolában 1880-ig maradhattak.

Magyar Lélek. — 1939. nov. Weress Jolán: *Orbán Balázs.* A falukutatót ünnepli benne.

Magyar Nyelv. — 1939. dec. Csűry Bálint: *Ismeretlen levelek Aranka Györgyhöz*. Baróti Szabó Dávidtól 2, Beregszászi Nagy Páltól és Révai Miklóstól egy-egy.

Napkelet. — 1940. 1. Sötér István: *Mi a magyar?* A Szekfü Gyula szerkesztésében megjelent kötet bírálata. — Fábrián István: *Jókai sorsa* a magyar kritikában. Szinnyi Ferenc regény-történetének ismertetése.

Pannonia. — 1940. 1. Várkonyi Nándor: *Márai Sándor*. Gondosan vizsgálja a léggört, amelyben Márai indul, ebbe állítja az író egyéniségét és rajzolja meg fejlődését. — Faggyas Jolán: *Vörösmarty pesszimizmusa*. A depresszív lélek fokozatos magábasüllyedését figyeli a költő megnyilatkozásaiiban. Pesszimizmusa inkább az érzelmnek, mint az értelemnek megnyilvánulása.

Pásztortűz. — 1939. 10—11. sz. Császár Károly: *Az erdélyi cinterem*. Az újabb erdélyi elhunyt nagyok áttekintése.

Protestáns Szemle. — 1940. 1. Kolozsvári Grandpierre Emil: *Cs. Szabó László*. Méltó ismertetése a magyar rádió irodalmj vezetőjének irodalmi munkásságáról.

Századok. — 1939. 7—8. Kardos Tibor: *Deákműveltség és a magyar renaissance*. Bírálja a magyar renaissance-kutatás eddigi célkitűzéseit; a pécsi Magyi-kódex verseinek kapcsán vizsgálja a középkori deákkultúrát, annak humanisztikus elemeit. Ezekhez kapcsolja a magyarországi humanista színezetű mondákat, az ars notarialis hatását, és az iskolai költészetet.

Turán. — 1939. IV. Virányi Elemér: *Az úttörő*. Reguly Antal emléke. — Bán Aladár: *Zempléni Arpád emlékezete*. Rövid méltatás.